

NÁNÁSI ILLÉS

A szabálysértési törvények kapcsolata más törvényekkel egy bírósági eljáráson keresztül¹

A szabálysértési jog az egyik legkülönösebb jogterület, a mindenkor hatályos szabálysértési törvényt vegyes jogszabályként lehetne definiálni², tekintettel arra, hogy legyen szó bármelyik hatályban lévő, szabálysértési jogot szabályozó törvényről, egyszerre tartalmaznak anyagi, eljárásjogi és végrehajtási szabályokat. Mindemellett a legtöbb jogalkalmazó mostohagyerekként tekint rá, amit igazol az is, hogy az 1999. évi LXIX. törvényhez összesen tizenkét, kifejezetten szabálysértést érintő bírósági határozat³ született. Ez azonban nem tükrözi kellőképpen azt, hogy pontosan hány embert is érint a szabálysértési jog értelmezése.

A szabálysértési jog már az 1999. évi LXIX. tv. hatálybalépése előtt is számos jogértelmezési és jogalkalmazási problémát vetett fel. Megítélésem szerint azonban előtérbe mégis a 2010. augusztus 19-én hatályba lépő módosítás⁴ folytán került, amikor a jogalkotó a tulajdon elleni és a feloszlott egyesület tevékenységében való részvétel, hatályos megnevezése szerint feloszlott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel szabálysértések elbírálásának hatáskörét a bíróságokra testálta azáltal, hogy azokat elzárással is sújtható szabálysértésként nevezte meg.

A szabálysértési törvény értelmezése folytán annál sokkal súlyosabb és fontosabb kérdésről van szó, mint ahogy arra sokszor a jogalkotó és a jogalkalmazók tekintenek, különösen azért, mert 2012. április 15., a Btk. aktuális módosítása óta a bűncselekményi értékhatár – egyes bűncselekmények esetén – ötvenezer forint lett⁵.

Az 1999. évi LXIX. tv. alkalmazása folytán felvetődő gyakorlati kérdések megoldása érdekében alapvető nehézségként merült fel, hogy a szabálysértési jog mely jogterülethez áll a legközelebb, melyik jogággal mutat rokon

¹ A Szegedi Törvényszék büntető ügyszakba beosztott bírósági titkáráként 2009. július 1. napja óta foglalkozom szabálysértési ügyekkel.

² 1/2008. (I. 11.) ABH

³ EBH, 2000/288.; EBH, 2000/292.; BH, 2001/314.; EBH, 2001/403.; EBH, 2001/484.; BH, 2002/210.; EBH, 2002/621.; BH, 2003/102.; BH, 2003/185.; BH, 2004/350.; BH, 2005/307.; BH, 2011/304.

⁴ 2010. évi LXXXVI. tv. 11. §

⁵ 2012. évi II. tv. 253. § (2) bek.

vonásokat⁶. Ahogy Vámosiné dr. Marunák Ágnes írja: „A joggyakorlat számára az egyik legnehezebb kérdés, hogy a szabálysértési törvényben nem szabályozott eljárási problémákat milyen jogszabály figyelembevételével oldjuk meg. Mindez alapvetően abból adódik, hogy a szabálysértés – mint ismert – két jogág, a közigazgatási- és a büntetőjog határán áll.”⁷

A büntetőjog és a közigazgatási jog választása közötti dilemma napjainkban is megfigyelhető annak ellenére, hogy a jogalkalmazók számára iránymutatást ad az EBH 2001/484., amely kimondja, hogy a szabálysértési eljárásra az Áe. hatálya nem terjed ki⁸, ennél fogva a közigazgatási ügyek elintézésének eljárási szabályai nem adnak választ a szabálysértési törvényben nem szabályozott eljárásjogi kérdésekre.

Talán Árva Zsuzsanna Tusnádi Éltés Gyula elméletéből levont következtetése mégis irányadó lehet: „a kisebb súlyú cselekmények mindenkor szoros összefüggésben állnak a társadalom és a gazdaság változásaival, és teyüik hozzá a közigazgatás, illetve az állam szerepvállalásának növekedésével, amely változásoknak megfelelően egyfelől új szabályok születnek, amelyek megszegését az állam szabálysértésként bünteti, másfelől egyes cselekmények értéke, társadalomra veszélyessége módosul, a jogpolitikai indokok változása folytán más kategóriának minősül. E két említett tendencia, tehát az állam szabályozó szerepének átalakulása, illetve a dekriminalizációs hullámok ezt a területet sem hagyták érintetlenül, hiszen ezen szabálysértő vagy rendezavaró, köznyugalomra veszélyes magatartások elkövetőit az állam többnyire nem kriminalizálhatja, ugyanis ez egyfelől nagyon kitégítaná a bűnfelelősség határait, másfelől ellehetetlenítene a bíróságok működését. Ekként a szabálysértési felelősség a büntetőjog külső elterelésének is eszköze.”⁹

Annak eldöntésében, hogy a szabálysértési jog a közigazgatási vagy a büntetőjoghoz kapcsolódik-e szorosabban, további segítséget jelenthet az is, hogy mind az 1999. évi LXIX. tv., mind a 2012. évi II. tv. rokon vonásokat mutat a Btk. és a Be. szabályaival. A szabálysértési törvények és a Btk. együttes olvasása során ez először a szabálysértés és a bűncselekmény fogalmának összehasonlítása kapcsán állapítható meg.

⁶ Árva Zsuzsanna: Fejezetek a közigazgatási büntetőbíráskodás elméletörténete köréből. PhD-értekezés, Miskolc, 2007, 6–9. o.

⁷ Vámosiné Marunák Ágnes: Az új szabálysértési törvény és a joggyakorlat problémái. Jogi Fórum, 2012. február 20., 1. o. 4. bek.

⁸ Hivatkozva az 1/1999. KJE-re.

⁹ Árva Zsuzsanna: i. m. 7. o. 1. bek.

Mivel a szabálysértési jog mindennapi alkalmazása során mind a 2012. évi II. tv., mind pedig az 1999. évi LXIX. tv. kapcsán merülnek fel megoldhatatlannak tűnő nehézségek, ezért az elemzés során többször említést teszek korábbi és új szabálysértési törvényről. Teszem mindezt azért, mert a 2012. évi II. tv., vagyis az új szabálysértési törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) értelmében az 1999. évi LXIX. tv., vagyis a korábbi szabálysértési törvény (a továbbiakban: Sztv.) a 2012. április 15. előtt elkövetett szabálysértésekre a jövőben is alkalmazandó¹⁰.

A szabálysértési jog büntetőjoghoz való szorosabb kapcsolatát támasztja alá Szabó András elmélete is, miszerint a szabálysértési ügyek azért büntetőjogi jellegűek, mert nagy részük kriminális jellegű¹¹.

Ahogy többen is rámutattak, a Szabs. tv.-nyel a szabálysértési jog már a büntetőjogi cselekmény fogalmi meghatározásával is közeledett a büntetőjoghoz, elismerve annak tényét, hogy a kriminális jellegű szabálysértéseket a bűncselekményektől csak kevés ismérv választja el¹².

Mások egy „új” fogalmi kategóriaként, közigazgatási büntetőjogként¹³ nevezik meg a szabálysértési jogot. Kétségtelen tény, hogy a jogterület jelentős hányadát olyan jogsértő cselekmények alkotják, amelyeket a közigazgatási szervek, intézmények határoztak meg és bíráltak el. A Szabs. tv. azonban több elzárással is sújtható szabálysértést nevez meg (meghatározva ezzel a kizárólagos bírósági elbírálást), mint a korábbi szabálysértési törvény, ezáltal is közeledve a büntetőjoghoz. A problémát leginkább úgy lehetne megoldani, ha a Rózsás Eszter; Cserép Attila, Fábian Adrián szerzőkhöz köthető *Szabálysértés Kommentárban* idézett Angyal Pál elmélete¹⁴ áthatná a jogalkotást, és végre teljesen különbontva „élne” a közvetett és a közvetlen közérdek védelmére hivatott joganyag.

A szabálysértés bűncselekménnyel való rokoni kapcsolatát emeli ki Papp László is, amikor azt állítja, hogy „Történetileg és dogmatikailag is igazolható, hogy igen nehéz elhatárolni fogalmi szinten a bűncselekményt a szabálysértéstől, legfeljebb a fórumrendszer tekintetében lehet különbséget ten-

¹⁰ 2012. évi II. tv. 251. § (1) bek.; 252. § (1) bek.

¹¹ Szabó András: Jogharmozáció és alkotmányos igazságszolgáltatás. In: A büntetőeljárás modernizációja az európai jogharmonizáció és a növekvő bűnözés kettős szorításában. A II. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés anyaga. Szekszárd, 1996. október 4-5. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1998, 12–19. o. [Kriminológiai Közlemények különkiadás]

¹² Vámosiné Marunák Ágnes: i. m. 1. o. 8. bek.

¹³ Rózsás Eszter – Cserép Attila – Fábian Adrián: Szabálysértés Kommentár, Complex Kiadó Kft., Budapest, 2011, 17. o. utolsó bek.

¹⁴ Uo. 17. o. 3. bek.

ni közöttük. Hiszen a jogalkotó akaratán múlik, hogy egy magatartást bűncselekménynek vagy szabálysértésnek nyilvánít, illetőleg hol húzza meg az elválasztó vonalat a két alakzat között.”¹⁵

Hasonlóan elmélkedik Nagy Marianna is, szerinte „az új szabálysértési szabályozás szakítva az eddigi elméleti megközelítésekkel megerősíti a büntetőjogi és a büntető eljárásjogi elemeket a jogterületen. A szabálysértési felelősségi rendszer, s különösen a szabálysértési szankciórendszer olyan »kriminális elemeket« tartalmaz, amely megkérdőjelezi a jogterület »közigazgatási büntetőjogként« való aposztrofálását.”¹⁶ Majd a szabálysértés fogalmának elemzésekor akként folytatja, hogy „Az új Sztv. konjunktív fogalmi elemei lényegében pozícionálják át a szabálysértési jogot, anélkül azonban, hogy ennek anyagi jogi, szervezeti és eljárási konzekvenciáit levonta volna. A korábbi definíció még kifejezetten kriminális cselekményeknek tekinti a tényállásokat, és ezzel a védendő jogi tárgyakat olyannak tekinti, amelyek megsértése az emberek etikai rosszállását váltja ki. Másrészt azzal, hogy a büntetőjogi kodifikációra jellemzően csak törvény statuálhat szabálysértési tényállást, megszüntetve a kormány, illetve a helyi közösségek, az önkormányzatok statuálási jogát. Harmadrészt pedig azzal, hogy jogalmi elemmé teszi a jogsértéshez kapcsolt büntetések közül az elzárásbüntetést vagy a kötelezően elrendelendő járművezetéstől eltiltást.”¹⁷

A szabálysértés két fogalmának és a bűncselekmény fogalmának¹⁸ összehasonlításakor – álláspontom szerint – megállapítható, hogy a szabálysértés közelít a bűncselekményhez, mindez pedig joggal vetette és veti fel annak kérdését, különösen a jogviták megoldásában, hogy lehet-e alkalmazni a Btk.-t, annak rendelkezéseit, valamint a Btk.-ba ütköző cselekmények elbírálásának „rendjét” szabályozó büntetőeljárásról szóló törvényt.

A jogalkalmazók egy része e kérdésre egyértelmű igen választ ad, tekintettel arra, hogy a Btk. és a Be. egyetlen rendelkezésének alkalmazhatóságát

15 Károlyiné Müller Erzsébet – Kovalik Pál – Mészáros József – Papp László: Új szabálysértési jogszabályok, magyarázatokkal. HVG-ORAC, Budapest, 2002, 21. o. 1. bek.

16 Nagy Marianna: Quo vadis Domine? Elmélkedések a szabálysértések helyéről a 2012. évi szabálysértési törvény kapcsán. Jogtudományi Közlöny, 2012. május, 217. o.

17 Károlyiné Müller Erzsébet – Kovalik Pál – Mészáros József – Papp László: i. m. 219–220. o.

18 1999. évi LXIX. tv. 1. § (1) bek.; 2012. évi II. tv. 1. § (1) bek.; 1978. évi IV. tv. 10. § (1) bek.

sem zárja ki egyik szabálysértési törvény sem. Ezt az értelmezést támasztja alá Papp László értelmezése is, aki a tényállás fajtáinak meghatározása során akként fogalmaz, hogy „*az utaló diszpozíció önmagában nem alkalmas a szabálysértés elbírálására, ám tartalmában utal más jogszabályra, amely megadja az adott szabálysértési tényállás teljes tartalmát. Ilyen például a tulajdon elleni szabálysértés (lopás, sikkasztás, csalás stb.), amely csak a Btk. megfelelő tényállásainak figyelembe vételével alkalmazható.*”¹⁹

Az Sztv. és a Szabs. tv. azonban tartalmaz egy-egy olyan szabályt, amely alapján a bíróságok egy másik része úgy gondolja, hogy kizárólag az e rendelkezésekben rögzített Btk., illetve Be.-szabályok alkalmazhatók. 2011. augusztus 19. után azonban újra felvetődtek olyan problémák, amelyek megoldása a Btk. és adott esetben a Be. alkalmazása nélkül nem lehetséges. Mind a korábbi, mind az új szabálysértési törvény a Btk. alkalmazhatóságát a szándékoság és a gondatlanság, a kísérlet, a felbujtás és a bűnsegéd, valamint a büntethetőséget kizáró okok megállapítása során engedi meg kifejezetten²⁰. Emellett a Btk. alkalmazását várja el a jogalkalmazótól az új szabálysértési törvény a hozzátartozó, a csoportos elkövetés és a nagy nyilvánosság fogalmának meghatározásakor. Mindezek mellett azonban szükség lenne a Btk. egyéb és a Be. egyes rendelkezéseinek alkalmazhatóságára is, vagyis annak kimondására, hogy a mindenkor hatályos szabálysértési törvényben nem szabályozott kérdésekben a Btk., illetve a Be. rendelkezései megfelelően irányadók.

A cikkben nem megoldásokat kívánok vázolni, inkább olyan, előttem ismertté vált problémákra hívnám fel a figyelmet – a teljesség igénye nélkül – mindkét szabálysértési törvény kapcsán, amelyeknek a szabálysértési ügyek elbírálása kapcsán jelentőségük van.

A feltárni kívánt problémák könnyebb csoportosítása érdekében célszerűnek tartom azokat egy bírósági eljárás szerkezetén keresztül sorrendben bemutatni.

A feljelentés

A szabálysértési eljárás feljelentéssel indul. Nem egyszer kérdésként merül fel, hogy egy adott szabálysértési ügyben ki a feljelentő. A tulajdon elleni szabálysértések ugyanis tipikusan áruháznak sérelmére valósulnak meg, ame-

¹⁹ Károlyiné Müller Erzsébet – Kovalik Pál – Mészáros József – Papp László: i. m. 33. o. 5. bek. 20 1999. évi LXIX. tv. 31. § (1) bek.; 2012. évi II. tv. 29. § (1) bek.

lyek biztonsági alkalmazottai a helyszínen jegyzőkönyvet, feljegyzést készítenek. Ez a „feljelentett” felelősségre vonására irányuló irat – szerencsés esetben – tartalmazza az elkövetés helyét és idejét, az eljárás alá vont személy személyi adatait és a szabálysértéssel érintett tárgyak, dolgok felsorolását, azoknak a sértett áruház által megjelölt értékét, valamint annak közlését, hogy a szabálysértésről készült-e felvétel. Általánosan elfogadott, hogy egy azonosítható személy pontosan körülírt cselekménye miatt annak felelősségre vonására irányuló „beadvány”, indítvány alkalmas arra, hogy az feljelentésként minősüljön, függetlenül attól, hogy a vele szemben támasztott kritikriumoknak mindenben megfelel-e²¹.

A sértett által a helyszínen készített jegyzőkönyvek azonban sokszor a törvényi, illetve a végrehajtási rendeletekben rögzített feltételeknek nem felelnek meg, az előkészítő eljárás során a rendőrség ennek ellenére nem tesz feljelentést, mondván, hogy az ő álláspontjuk szerint a bejelentés alkalmas szabálysértési eljárás lefolytatására. Kérdésként merül fel, hogy a törvényi feltételeknek megfelelő feljelentés és előkészítő eljárás hiányában a szabálysértési eljárás lefolytatható-e, vagy a bíróságoknak a szabálysértési eljárást meg kell-e szüntetniük. A Be. 267. § (1) bekezdés j) pontjával (törvényes vád hiánya miatti megszüntetés) ellentétben sem az Sztv., sem a Szabs. tv. nem tartalmaz olyan megszüntetési okot, amely a feljelentés hiányára utalna.

Ha a sértett által a helyszínen készített jegyzőkönyvet nem fogadjuk el feljelentésnek, akkor a rendőrség vagy a bíróság hivatali hatáskörben szerzett tudomása is megfelelő lehet, ennek megnyilvánulási formáját, tartalmi és alaki feltételeit sem a korábbi, sem az új szabálysértési törvény, illetve azok végrehajtási rendeletei sem tartalmazzák.

Az előkészítő eljárás

Az Sztv. 128/A § (1) és (2) bekezdésének együttes értelmezése szerint felosztatott egyesület tevékenységében részvétel és a tulajdon elleni szabálysértések elkövetése esetén, míg a Szabs. tv. 117. § (2) bekezdése szerint valamennyi, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés esetén előkészítő eljárást kell lefolytatni. Annak elmaradása esetére azonban egyik törvény sem tartalmaz rendelkezést, ezért kérdés, hogy mi a teendő akkor, ha a rendőrség úgy

²¹ 1999. évi LXIX. tv. 82. § (3) bek.; 11/2000. (II. 23.) BM rendelet 23. § (1) bek.; 2012. évi II. tv. 78. § (3) bek.; 22/2012. (IV. 13.) BM rendelet 4. § (1) bek.

küldi meg az iratot a bíróságnak, hogy az a feljelentésen kívül mást nem tartalmaz, és a bíróság az Sztv. 119. § (3) bekezdés a) pontjában, illetve a Szabs. tv. 120. § (4) bekezdés b) pontjában foglaltakra alapozott felhívásának sem tesz eleget. Lehetőség van-e az iratok visszaküldésére, vagy a szabálysértési eljárást a bíróságnak le kell folytatnia azzal, hogy a bizonyítékok beszerzésének szerepét is átveszi, annak ellenére, hogy „*az eljárás eredményességét szolgálja az, hogy a tényállás felderítését, az elkövető kilétének megállapítását, a bizonyítási eszközök felkutatását és biztosítását az Sztv. annak a szervnek – a rendőrségnek – a hatáskörébe utalja, amely ezzel kapcsolatos szakmai tapasztalatokkal – a büntetőeljárásban végzett nyomozások révén – nagyobb mértékben rendelkezik, mint a bíróság*”²². Mindez annak tükrében különös jelentőségű, hogy a bíróság nyomozást nem rendelhet el, ezért ahogy Vámosiné fogalmaz: „*amennyiben a feljelentő nem tudott érdemi információval szolgálni az elkövetővel kapcsolatban, megszüntetésre került az eljárás*”²³.

A bizonyítási eszközök

Mind a korábbi, mind az új szabálysértési törvény tételesen felsorolja (a teljesség igénye nélkül) az eljárásban felhasználható bizonyítékokat, amelyek között az első helyen az *eljárás alá vont személy vallomása* szerepel. Ezen a ponton ismét felvetődik egy probléma, nevezetesen az, hogy az előkészítő eljárás előbbiek szerinti hiánya esetén az eljárás alá vont sértett által készített jegyzőkönyvben, általában az Sztv. szerinti figyelmeztetések hiánya ellenére tett vallomása bizonyítékként felhasználható-e²⁴. Mind az Sztv.-ről, mind pedig a Szabs. tv.-ről általánosságban elmondható ugyanis, hogy a feljelentés-ként elfogadható, sértetti jegyzőkönyvben vagy más iratban rögzített, eljárás alá vont személyfigyelmeztetések hiánya ellenére tett vallomása kizárására vonatkozóan nem állapít meg kötelezettséget, ellentétben a Be. rendelkezéseivel²⁵, amelyeknek szabálysértési eljárásban történő alkalmazása ez esetben elkerülhetetlen lenne. Árva Zsuzsanna a jogellenesen megszerzett bizonyítékok felhasználhatósága és értékelése kapcsán a Legfelsőbb Bíróság által kialakított álláspontra hivatkozva²⁶ akként foglal állást, hogy „*a bizonyítási el-*

²² Rózsás Eszter – Cserép Attila – Fábán Adrián: i. m. 210. o. 11. bek.

²³ Vámosiné Marunák Ágnes: i. m. 4. o. 3. bek.

²⁴ Uo. utolsó bek.

²⁵ Általánosságban: Be. 78. § (4) bek.

²⁶ Árva Zsuzsanna: i. m. 7. o. 1. bek.

járás során mellőzni kell az olyan bizonyítási eszközt vagy bizonyítékot, amelynek a beszerzése vagy felhasználása kifejezett törvényi rendelkezésbe ütközik. [...] Egyébként a törvényességi szabályok súlyos megsértése a bizonyítási eszközt, illetve a bizonyítékot alkalmatlanná teheti a tényállás tisztázására, s ez esetben a bizonyítás anyagából kirekeszthető.”²⁷

A tanú meghallgatása során nehézséget az okozhat, ha kéri az adatai zártan kezelését, ugyanis a Szabs. tv. 62. § (5) bekezdés 2. mondat 2. fordulata értelmében a tanú meghallgatásán nem lehet jelen az eljárás alá vont személy és az eljárás egyéb résztvevője, ha elrendelték a tanú adatainak zártan kezelését. E szabály nem a vallomás megtételére vagy annak tartalmára okoz problémákat, hanem annak technikai kivitelezésében, hogy az eljárás alá vont személy hogyan tesz észrevételeket a tanúvallomásra, és milyen módon tesz fel kérdéseket az eljárás alá vont személynek. Még ha ezekre a kérdésekre elfogadjuk is a *Kahler Ilona, Szurdy Béla és Fekecs Beáta* bírák azon „ajánlását”²⁸, miszerint az eljárás alá vont személy részére ilyen esetben „a tanú vallomását fel kell olvasni, és indítványozhatja kérdések feltételét”, akkor sem találunk megoldást arra, hogy az esetlegesen elkerülhetetlen szembesítés milyen módon oldható meg. Újabb kérdés, hogy mi okból szükséges a személyes adatai zártan történő kezelését az előkészítő eljárás során kérő tanú tárgyalásra idézése, ha vallomása egyébként is felolvasandó a tárgyaláson.

Az Sztv. a védő részvételét (szűk körűen) kizárólag a gyorsított bírósági eljárásban teszi kötelezővé²⁹, és ezen igazán a Szabs. tv. sem változtat³⁰, annak ellenére sem, hogy kérdés lehet az, hogy a Szabs. tv. 34. § (2) bekezdése értelmezhető-e akként, hogy ha az eljárás alá vont személy kéri, a bíróság és a szabálysértési hatóság köteles-e a részére védőt kirendelni. Újabb probléma, hogy ha a Be. alkalmazható, akkor a Be. 46. § b)–e) pontjaiban felsorolt személyek részére és a Be. 450. §-a szerint védő kirendelése kötelező-e. (Bár jóllehet, hogy a szabálysértési ügyek lényegesen csekélyebb súlyúak a

²⁷ A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma és a megyei bíróságok (a Fővárosi Bíróság) büntető kollégiumainak álláspontja a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (Sztv.) értelmezésével kapcsolatban kialakított álláspontokról. 1. pont. 2000. EI. II. C 1/5. (A továbbiakban: Kollégiumi álláspont.)

²⁸ Tájékoztató a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszeréről szóló 2012. évi II. tv. alkalmazása kapcsán felmerülő egyes kérdésekről. Országos Bírósági Hivatal Jogszabály-véleményezési Osztály, Budapest, 2012. június 11., 4. oldal 4. bek. (A továbbiakban: OBH-tájékoztató.)

²⁹ 1999. évi LXIX. tv. 125. § (3) bek. Rózsás Eszter – Cserép Attila – Fábán Adrián: i. m. 206. o. utolsó bek.

³⁰ 2012. évi II. tv. 124. § (3) bek.

büntetőeljáráshoz képest, mégis a két éven belül több, elzárással sújtható szabálysértés elkövetője a szankciórendszerből fakadóan hamarabb „számíthat” személyi szabadságot elvonó büntetés alkalmazására, mint az ugyanannyi, törvényi minimumhoz közelítő jogsérelmet okozó bűncselekményt elkövető.) A fogva tartott terhelt jogai a fogva tartása idején épp annyira csorbulhatnak, mint a szabálysértési őrizetben lévő eljárás alá vont személyé, csakúgy a magyar nyelvet nem ismerő és a hallássérült, a siketvak, a néma, a vak, a beszédképtelen, a kóros elmeállapotú vagy az egyéb okból személyes védekezésre képtelen személyé.

A *szakértő* szabálysértési eljárásban való részvétele kapcsán – álláspontom szerint – kardinális probléma, hogy a Be. 101. § (2) bekezdéséhez képest sem az Sztv., sem a Szabs. tv. nem teszi egyértelműen kötelezővé az elmeállapot megvizsgálása során két szakértő alkalmazását. Mindamelllett az nem vitatható, hogy az elmeállapot megvizsgálása olyan szakkérdés, amelyet azért kell két szakértőnek vizsgálnia (akik közül az egyik elmeorvos-szakértő, a másik orvos szakértő vagy elmeorvosgyógyász), mert mindketten más-más szakmai szabályok, ismertetőjegyek alapján vonnak le következtetéseket a vizsgált személy elmeállapotára vonatkozóan. (Bár nem vitatható az egy szakértő kirendelésének költségkímélő volta.) Ha azonban az Sztv. 58. § (1) bekezdésének és a Szabs. tv. 64. § (1) bekezdésének rendelkezéseit kiterjesztően értelmezzük, és a Be. említett rendelkezését alkalmazzuk, akkor az elmeállapot megvizsgálására a két szakértő kirendelése indokolható.

Bírósági eljárás

Minden ügy bíróságra érkezése után meg kell vizsgálni, hogy van-e helye az eljárás *felfüggesztésének*, *megszüntetésének*, *áttételének*, más üggyel való *egyesítésének* vagy az ügyek egymástól való *elkülönítésének*.

Ezzel összefüggésben újabb, bár a gyakorlatban kiterjesztő értelmezéssel megoldott probléma az Sztv. 40. és 84. §-ának alkalmazása kapcsán, hogy a törvény az ügy áttételére és megszüntetésére csak a szabálysértési hatóságot jogosítja fel, és ha a bíróságok e rendelkezéseket szó szerint értelmeznék, akkor az említetteknek megfelelő tartalmú végzéseiket nem hozhatnák meg, bár az Sztv. 119. § (2) bekezdés 1. fordulata lehetővé teszi az áttételt, míg a 3. fordulata az eljárás megszüntetését, azonban e döntések okait sehol nem nevesíti a bíróságok számára, így a végzés indokolása csak azt tartalmazhatja, hogy a bíróság átteheti, illetve megszüntetheti az eljárást, de annak jogalapját nem.

Az áttételre vonatkozó rendelkezéseknek különös jelentőségük az Sztv. 98. § (4) bekezdésével történő együttes értelmezése kapcsán lehet, hiszen ha egy előkészítő eljárással „érintett” szabálysértési ügy irataiból a bíróság bűncselekményt lát megállapíthatónak, akkor mely rendelkezést kell előtérbe helyezni; azaz kell-e tárgyalást ilyen ügyben tartani, vagy az áttételt elrendelő végzés meghozható-e tárgyalás nélkül? Ez a kérdés akkor is joggal állja meg a helyét, ha a bíróságok Fábíán Adriánnal „egyetértésben” akként hozták meg végzéseiket az ügyiratok alapján, hogy tárgyalás kitűzése nélkül megállapították hatáskörük hiányát, és az ügyet áttették a hatáskörrel és illetékességgel felruházott városi ügyészségekre³¹.

A Szabs. tv. 45. §-a már a bíróságot is feljogosítja az ügy hatáskörrel és illetékességgel felruházott hatósághoz való áttételére (kihagyva az ügyészséghez bűncselekmény miatti áttétel lehetőségét), azonban a 113. § (4) bekezdése továbbra is megtartja azt a szabályt, hogy a bíróság akkor teszi át az ügyet az ügyészségre, ha a tárgyalás adataiból bűncselekmény gyanújára következtet. Így a kérdés továbbra is adott: miért kell a bíróságnak tárgyalást tartania olyan szabálysértési ügyben, amelynek előkészítő eljárása során beszerzett irataiból bűncselekmény elkövetése állapítható meg?

Az ügyek egyesítése, elkülönítése és megszüntetése kapcsán súlyosabb problémák a velük szemben gyakorolható jogorvoslattal összefüggésben vetődtek fel, ami a bíróság „egyéb” döntései elleni jogorvoslathoz hasonlóan külön elemzést érdemel.

Meglepődve olvastam Vámosiné Marunák Ágnes cikkében azt az előkészítő eljárással érintett szabálysértési ügyekben tartott tárgyalásokra vonatkozó, módosított rendelkezésre utaló elmélkedést, miszerint a 2012. évi II. tv. „*elfogadva az ország nagy részén kialakult gyakorlatot, nem teszi kötelezővé a rendőrség előkészítő eljárást lefolytató tagjának a jelenlétét a bírósági tárgyaláson*”³². Mindez persze nem a Szabs. tv. 120. § (1) bekezdés 2. mondatát kérdőjelezi meg, hanem inkább azt, hogy a 2012. április 15. előtt elkövetett szabálysértések miatt folyamatban lévő ügyekben az Sztv. 119. § (4) bekezdése alapján *idézett*, és ennél fogva a tárgyaláson az Sztv. 68. § (1) bekezdése értelmében megjelenésre kötelezett személy távollétében milyen módon lehet olyan érdemi határozatot hozni, amely nem vezet – fellebbezés esetén – a határozat hatályon kívül helyezésére³³ (amelynek okait egyébként

31 Rózsás Eszter – Cserép Attila – Fábíán Adrián: i. m. 108. o. 7. bek. a) pont.

32 Vámosiné Marunák Ágnes: i. m. 5. o. 2. bek.; vö. 1999. évi LXIX. tv. 119. § (4) bek.; 2012. évi II. tv. 120. § (1) bek.

33 Be. 373. § (1) bek. II/d) pont.

sem az Sztv., sem pedig a Szabs. tv. nem részletezi, ezért a megyei bíróságok, illetve törvényszékek kénytelenek voltak, illetve lesznek a Be. 373. §-át alkalmazni).

A Szabs. tv. megoldotta az Sztv. miatt az *értesítés és idézés* vonatkozásában fennálló azon dilemmát, hogy a fiatalkorú törvényes képviselőjét a tárgyalásra idézni kell-e, és ha igen, akkor mely ügyekben. Az Sztv. 128. § (4) bekezdése értelmében ugyanis a fiatalkorú meghallgatására általában a törvényes képviselője jelenlétében kerül sor, miközben e jogszabályhely (3) bekezdése alapján a fiatalkorú törvényes képviselőjét a meghallgatásról, illetve a tárgyalásról értesíteni kell. Mivel az Sztv. és az annak végrehajtására szolgáló BM-rendelet az Sztv. 128. § (4) bekezdésének „*általában*” kifejezését sehol nem magyarázza, ezért a jogalkalmazókra bízta annak eldöntését, hogy a törvényes képviselőt a tárgyalásra idézzék, vagy annak időpontjáról értesítsék. A probléma pedig abból adódott, hogy a bíróságok az Sztv. 118. §-ának felhatalmazása folytán alkalmazott 95. § (3) bekezdése alapján – a 128. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel – csak azt a fiatalkorú eljárás alá vont személyt idézték, idézik, aki a szabálysértés elkövetését nem ismerte be, vagy akinek jelenlétét egyéb okból szükségesnek tartották, tartják, és annak mi értelme van, hogy az értesített fiatalkorú törvényes képviselőjét idézi a bíróság. Azt ugyanis előre látni nem lehet, hogy az értesítésre a fiatalkorú megjelenik-e. Ha a fiatalkorú értesítésre megjelenik, törvényes képviselője pedig a bírósági értesítésre azért nem jelenik meg, mert az nem kötelező, akkor a tárgyalást a bíróság kénytelen elhalasztani, mert ha kihallgatja az eljárás alá vont fiatalkorút, az az ügydöntő végzés hatályon kívül helyezéséhez vezethet.

A gyorsított szabálysértési eljárás szabályainak értelmezése problémát jelentett annak kapcsán, miszerint az Sztv. 126. § (2) bekezdése értelmében a bíróság nem tart tárgyalást, ha megállapítja, hogy az őrizetbe vétel feltételei nem álltak fenn, vagy az őrizetbe vételtől több mint 72 óra telt el. Bár a törvény csak ezt a két okot nevesíti szó szerint, a bíróságok az Sztv. 126. § (3) bekezdésének értelmezése alapján azonban levonták azt a következtetést, hogy a helyzet hasonló akkor is, ha a tárgyalás megtartásának bármilyen akadálya³⁴ van. Meggyőződésem, hogy ez a gyakorlat a Szabs. tv. 125. § (2) és (3) bekezdésének értelmezése következtében a bíróság elé állítással érintett szabálysértési ügyekben is megmarad. A „*bíróság nem tart tárgyalást*” kitétel kezdetben többen úgy értelmezték, hogy az ügy iratait vissza kell küldeni a rendőrségnek abból a célból, hogy az általános szabályok szerinti el-

³⁴ Például a védő kirendelése nem történt meg, a kirendelt védő a tárgyaláson nem jelent meg.

bírálsáknak van helye, amelynek lehetőségét a Be. bíróság elé állítással érintett eljárásának szabályaiból vezették le³⁵. Mások szerint a bíróságnak jegyzőkönyvben rögzítetten meg kell állapítania, hogy a gyorsított bírósági eljárás feltételei nem állnak fenn, és külön végzéssel kell elrendelnie az ügy általános szabályok szerint elbírálását. Megint mások szerint semmi más nem kell megállapítani, csak azt, hogy a tárgyalás megtartásának akadálya van, és így eljárási cselekmény nem foganatosítható, végzéssel a tárgyalást pusztán el kell halasztani, és a továbbiakban az általános szabályok szerint tárgyalást kell kitűzni és tartani.

A *tárgyalás rendjének fenntartása* érdekében alkalmazható szabályozó eszközöket sem az Sztv., sem a Szabs. tv. nem tartalmazza, kivéve az Sztv. 81. § (1) bekezdés 2. fordulata, valamint a Szabs. tv. 77. § (1) bekezdés 2. fordulata szerinti esetben a rendbíróság kiszabását az eljárás rendjét megzavaróval szemben. Emellett azonban – megítélésem szerint – szükség lenne a Be. 245. § (1), (2) és (3) bekezdésének alkalmazhatóságára, attól függetlenül, hogy *A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról* szóló 2011. évi CLXI. tv. 169. §-a megtiltja a bíróság épületébe történő belépést – a törvényben meghatározott esetek és személyek kivételével – lőfegyverrel, lőszerrel, robbanóanyaggal, robbanószerrel, közbiztonságra különösen veszélyes vagy rendbontásra alkalmas eszközzel.

Bár élesen nem lehet elhatárolni, de sok esetben nem zavarja az eljárás rendjét az, aki a tárgyalás méltóságát sérti, és akivel szemben a tárgyalóterem elhagyására történő felszólítás sokkal inkább eredményre vezet, mint a „megszámlálhatatlan” rendbíróság kiszabása.

Az Sztv. 95. § (2) bekezdése és a Szabs. tv. 110. § (2) bekezdése értelmében a bíróság tárgyalása *nyilvános*. Az előbbiekhöz kapcsolódik a nyilvánosság kizárása iránti igény, amely a Be. rendelkezéseinek³⁶ alkalmazása nélkül szintén nem lehetséges, az Sztv. és a Szabs. tv. erre vonatkozó rendelkezései hiányában. Ekként fogalmaz Árva Zsuzsanna is, aki a Legfelsőbb Bíróság álláspontjára utalva³⁷ kifejti, hogy „a büntetőeljárás szabályok értelemszerű alkalmazásával a nyilvánosság kizárható”³⁸.

A büntetőügyekben (is) ítélkező bírák, illetve a büntetőeljárásokban határozatszerkesztőként részt vevő bírósági titkárok a Be. 257. § (3) bekezdése alapján az ítéleteket, az ügydöntő végzéseket, ennél fogva a szabálysértési

35 Be. 522. § (3) bek.; Be. 523. § (2) bek.; Be. 524. §

36 Be. 74/B § (1) és (2) bek.; Be. 237. § (1) és (3) bek.; Be. 245. § (5) bek.

37 Árva Zsuzsanna: i. m. 288. o. utolsó bek.

38 Kollégiumi álláspont, 1. pont.

ügyekben hozott végzéseket is oly módon foglalják írásba, hogy azok bevezető és rendelkező részből, indokolásból és keltezésből állnak. Ilyen „kötelezettséget” azonban sem az Sztv., sem a Szabs. tv. nem határoz meg a bíróságok számára, jóllehet a Szabs. tv. 107. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy a bíróság végzése rendelkező részből és indokolásból áll. A Szabs. tv. előbbi rendelkezése azonban a *Jogorvoslat a szabálysértési hatóság határozatával szemben* fejezetbe került³⁹, és így újabb kérdés, hogy az iménti jogszabályhely második mondata kizárólag a kifogás útján bíróságokra kerülő ügyekben, vagy a XVII. fejezet alatt szabályozott, elzárással sújtható szabálysértések miatt induló ügyekben is alkalmazandó-e. Semmilyen logikai szabállyal nem igazolható ugyanis, hogy a legsúlyosabb, szabadságelvonással járó büntetés kiszabása esetén a bíróságok a bizonyítékok értékelése, a végzés rendelkezéseinek indokai részletezése és a végzés alapjául szolgáló jogszabályok megjelölése helyett a végzés indokolásában „megelégedjenek” egy tényállást és rövid jogszabályi utalást tartalmazó „felsorolással”.

Ez esetben szintén a Be. szabályához⁴⁰ hasonló megoldás lett volna megfelelő, amelyet a bírósági gyakorlat az Sztv. szerinti eljárásokban alkalmazott is, nevezetesen a végzés jogerőre emelkedése „lehetővé tette” a rövidebb indokolást, míg az ügydöntő határozat fellebbezése esetén a bíróságnak részleteznie kell a tényállást, az annak alapjául szolgáló bizonyítékokat, azok egymással való összevetését, a szankció meghatározása során figyelembe vett enyhítő és súlyosító körülményeket, a szankcióra vonatkozó rendelkezéseket⁴¹, az esetleges kárterítést, az illetékfizetési kötelezettséget⁴² és a felsorolatakot, valamint a jogorvoslatot megalapozó jogszabályhelyek megjelölését. Épp ezért talán szükség lenne a Be. 259. § (1) bekezdése alkalmazhatóságának kimondására vagy egy ahhoz hasonló szabály beiktatására az Sztv.-be és a Szabs. tv.-be, ami lehetővé tenné a rövidített indokolást.

A határozat tartalmi elemeihez tartozik az Sztv. 87. § (1), (3) és (4) bekezdése, valamint a Szabs. tv. 96. § (1) és (2) bekezdése, amelyek vonatkozásában ismét kijelenthető, hogy a törvények érthetetlenül választják el egymástól a bíróságokat és a szabálysértési hatóságot e körben, mert nincs olyan

³⁹ 2012. évi II. tv. XVI. fejezet

⁴⁰ Be. 259. § (1) bek.

⁴¹ Intézkedés alkalmazása esetén annak tartalmát, elzárás esetén az előállítással és a szabálysértési örítzetben töltött idő beszámítását (amelyre vonatkozóan az Sztv. egyébként rendelkezést nem tartalmaz), pénzbírság kiszabása esetén az előzetes fogva tartásban töltött idő beszámításán túl a megfizetés módjának és idejének megjelölésével a meg nem fizetésre vonatkozó rendelkezéseket.

⁴² Az illetékfizetésre kötelezéssel összefüggésben a bíróságok között eltérő gyakorlat alakult ki (lásd lejjebb).

bíróság, amely az ügydöntő végzését úgy foglalná írásba, hogy az ne tartalmazná a bíróság megnevezését, az ügyszám és az ügytárgy megjelölését, az eljárás alá vont személy személyazonosító adatait, a szabálysértés megnevezését stb.

A bíróság előtti szabálysértési eljárás egyik formája a pénzbírság elzárásra történő átváltoztatása, amellyel összefüggésben a legtöbb vitát az Sztv. 102/A § (1) bekezdésének az a rendelkezése váltotta ki, amely szerint az átváltoztatásról a bíróság tárgyaláson dönt, e rendelkezés változatlan a Szabs. tv.-ben⁴³. Nem az a vitás, hogy személyi szabadság korlátozására „irányuló” eljárást miért bírósági tárgyaláson kell elbírálni, hiszen ez felel meg a római egyezményben és az alaptörvényben rögzített tisztességes eljárás elvének⁴⁴. A tárgyalás tartása akkor válik – álláspontom szerint – szükségtelemmé és indokolatlanná, ha a tárgyalást megelőzően ismertté válik a bíróság előtt a meg nem fizetett pénzbírság elzárásra átváltoztatásának törvényi akadályja, legyen szó akár a megfizetés folytán okafogyottá vált eljárásról, vagy az eljárás alá vont személy körülményeiben fennálló, illetve bekövetkező olyan változásról, amely kizárja a büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtást. Ezzel összefüggésben újabb probléma, hogy a bíróságoknak a Be.-vel ellentétben nem köteleességük a hivatalból eljárás⁴⁵, ezért kérdésként merült fel, hogy a bíróságnak van-e olyan kötelezettsége, hogy az eljárás alá vont személy által hivatkozott, de nem vagy nem kellő módon igazolt, végrehajtás akadályára vonatkozó hivatkozását ellenőriznie kell.

Bírósági határozat

A bíróság ügydöntő végzésének bevezető részéről már említést tettem, e helyütt külön azzal nem foglalkoznék. A végzés rendelkező része kapcsán mind anyagi, mind eljárásjogi, mind végrehajtási problémák felmerülnek, amelyek közül csak a legfontosabb anyagi és eljárásjogi problémákra térek ki.

Az Sztv. következetesen *felelősség* megállapítását írja elő kötelezettségeként a bíróságok számára, ha az elkövetést bizonyítottnak találta⁴⁶. Ugyanez a Szabs. tv.-ről nem mondható el, a Szabs. tv. ugyanis különbséget tesz a bírósági eljárásformák között. A kifogás folytán indult eljárásokban hozott ér-

⁴³ 2012. évi II. tv. 141. § (6) bek.

⁴⁴ Római egyezmény 6. cikk; Alaptörvény IV. cikk (2) bek.

⁴⁵ Be. 6. § (1) bek.

⁴⁶ Sztv. 5. §; 120. § (1) bek.; 126. § (1) bek.

dem határozatok között jelentős különbség nincs, sőt az elzárással sújtható szabálysértések elkövetése miatt induló ügyekben hozott ügydöntő végzések között sincs. A Szabs. tv. azonban a gyorsított bírósági eljárásban a bíróság kötelezettségévé azt teszi, hogy a bíróság „...végzéssel megszünteti a szabálysértési eljárást, vagy megállapítja az eljárás alá vont személy bűnösségét, és büntetést szab ki...”⁴⁷ Kétségtelenül igaza lehet Kahler Ilonának, Szurdy Bélának és Fekecs Beátának abban, hogy a „bűnösség megállapítására utalás a 125. § (3) bekezdés jogszabály-szerkesztési hibája”⁴⁸, és a szabálysértés elkövetése esetén a felelősség megállapítása indokolt, de kérdés, hogy a bíróságnak van-e joga és lehetősége a törvény szerinti megfogalmazást felülbírálni.

A felelősség megállapításához kapcsolódó probléma a több elkövető által, szándékegységben eljárva, egymás tévékenységéről tudva elkövetett szabálysértés megítélése. A *társtettségben* való elkövetést, mint társas elkövetői alakzatot, ugyanis kifejezetten nem szabályozza, ezért kérdés, hogy van-e lehetőség kettő vagy ennél több személy⁴⁹ szabálysértése esetén a társtettségben elkövetés megállapítására a BKv 61. 2/d) pont analógiájára, vagy ennek hiányában csak súlyosító körülményként értékelhető a társtettségben elkövetés.

Ugyanehhez kapcsolódik a *szándékosság* és a *gondatlanság* rendelkező részben rögzítésének kérdése, amelynél kiindulópont az Sztv. 5. §-a, illetve a Szabs. tv. 2. § (1) bekezdése, amelyek akként rendelkeznek, hogy szabálysértés miatt az vonható felelősségre, akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti. Ezért kérdésként merül fel, hogy a büntetőügyekben hozott ítéletek analógiájára⁵⁰ a felelősség megállapítása esetén a gondatlanságból elkövetést rögzítenie kell-e a bíróság ügydöntő végzésének olyan szabálysértésnél, amelynek szándékos és gondatlan alakzata is büntetni rendelt.

Az egyik legszerteágazóbb vitát azonban a *folytatólagosságra* utalás kérdése váltotta ki. Ha ugyanis általánosságként elfogadjuk a Btk. és a Be. rendelkezéseinek a szabálysértési ügyekben való alkalmazhatóságát, akkor ugyanez kellene hogy vonatkozzon a folytatólagos elkövetés rendelkező részben történő megállapítására is⁵¹. A tulajdon elleni szabálysértések kap-

47 2012. évi II. tv. 125. § (3) bek.

48 OBH-tájékoztató, 4. oldal 4. bek.

49 Amennyiben a Szabs. tv. 29. § (1) bekezdése által alkalmazni hívott, a Btk. 137. § 13. pontjában szabályozott csoportos elkövetés nem állapítható meg [ilyen hivatkozást az Sztv. 31. § (1) bekezdése nem tartalmaz].

50 BKv. 61 2/b. pont 4. bek.

51 BKv. 61 2/c. pont

csán azonban az Sztv. 157. § (6), míg a Szabs. tv. 177. § (6) bekezdése kimondja, hogy érték-egybefoglalásnak van helye, ha az eljárás alá vont személy egy éven belül több lopást, több sikkasztást, több jogtalan elsajátítást, több orgazdaságot, több készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést, több csalást, több szándékos rongálást, több hűtlen kezelést követ el, amelyeket egy eljárásban bírálhatnak el.

Ezzel összefüggésben a Legfelsőbb Bíróság a 87/2010. BK vélemény indokolásában kifejti, hogy az Sztv.⁵² a folytatólagosság intézményét nem ismeri, majd azzal folytatja, hogy „amennyiben több szabálysértés rövid időközben, azonos sértett sérelmére valósul meg, úgy a Btk. 28. §-ának (2) bekezdése szerinti érték-egybefoglalás alapján minősülhetnek bűncselekménynek”⁵³. Mindennek szabálysértési ügyekbe való átültetése nyilván azt jelenti, hogy a bíróságoknak tulajdon elleni szabálysértés⁵⁴ esetén nincs lehetőségük folytatólagosan elkövetett cselekményt megállapítani, de arra sajnos nem ad választ, hogy mi a helyzet a többi elzárással sújtható szabálysértés esetén.

A bíróságok gyakorlata abban is eltér – bár kiemelkedő jelentőséggel nem bír –, hogy az eljárás alá vont személy szabálysértési felelősségét milyen megfogalmazásban szerepeltetett tulajdon elleni szabálysértés elkövetéséért állapítják meg. Ki kell-e emelni a tulajdon elleni szabálysértések⁵⁵ cím közül az adott szabálysértés Btk.-beli megnevezésnek megfelelő tartalmú *megnevezését*, és a cselekményt például lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértésnek kell minősíteni, vagy a szabálysértés tulajdon elleni szabálysértésnek minősül, amely megnevezés mögött utalni kell⁵⁶ a ténylegesen elkövetett cselekményre akként, hogy például a bíróság az eljárás alá vont személlyel szemben tulajdon elleni szabálysértés (lopás) elkövetése miatt állapít meg felelősséget.

A Btk. és a Be. szabálysértési eljárásban történő alkalmazása általánosságként elfogadásához kapcsolódik az a probléma is, hogy a BKv. 61 4. pontja alkalmazható-e a szabálysértési végzésekben. Ki kell-e mondania a bíróságnak *halmozatban* álló szabálysértések esetén azt, hogy a cselekmény hány

⁵² A Szabs. tv. sem rendelkezik a folytatólagosságról.

⁵³ 87/2010. BK vélemény 4. pont 3. bek. Bírósági Határozatok, 2010. évi 7. szám.

⁵⁴ Lopás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság, készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés, csalás, szándékos rongálás, hűtlen kezelés.

⁵⁵ Sztv. XV. fejezet 1. cím; Szabs. tv. 132. cím.

⁵⁶ A Legfelsőbb Bíróság a büntetőeljárások alapján meghozott ítéletek kapcsán a BKv. 61. számú véleményének 1. pontjában arra utal, hogy a bűncselekményeket szövegesen a Btk. Különös Része egyes alcímének megfelelően kell megnevezni.

rendbeli⁵⁷, és kell-e utalnia arra, hogy halmazati büntetésként szabta ki a szankciót az eljárás alá vont személlyel szemben. Ezt a problémát a Szabs. tv. sem oldja meg annak ellenére, hogy a III. fejezet 15. címe alatt szabályozza a halmazati büntetést (az ismételt elkövetésre vonatkozó büntetés mellett). Az Sztv. külön nevesítve ilyen rendelkezéseket nem tartalmaz ugyan, a 24. § (1) és (2) bekezdése azonban lényegében a halmazati büntetésre vonatkozó szabályokról rendelkezik.

A bíróság által kiszabható büntetésekkel kapcsolatban a legnagyobb jogértelmezési és jogalkalmazási vita az előállításban és a szabálysértési őrizetben töltött idő pénzbírságba való beszámíthatóságával függ össze. Az Sztv. ugyanis erre vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz, vagyis kifejezetten nem teszi lehetővé a *beszámítást*, a bíróságok azonban egységesen úgy vélték, hogy méltánytalan valamennyi előállított, majd szabálysértési őrizetbe vett személlyel szemben annak kizárása, hogy a személyi szabadság elvonásával járó kényszerintézkedés beszámítható legyen.

Eltérés alakult ki azonban az Sztv. alkalmazása kapcsán a bíróságok között abban, hogy a kényszerintézkedésekkel töltött idő milyen mértékben, milyen számítási mód szerint történjen. Az egyik értelmezési mód szerint a megfelelő kiindulópont a pénzbírság meg nem fizetése esetén az annak elzárásra történő átváltoztatására vonatkozó rendelkezés. Például a 72 órát, azaz három napot szabálysértési őrizetben töltő eljárás alá vonttal szemben húsz ezer forint összegű pénzbírság kiszabásakor a bíróságnak rendelkeznie kell annak meg nem fizetése esetén az elzárásra történő átváltoztatásról, méghozzá akként, hogy ezer és hármezer forint közötti összeget egynapi elzárásnak felelt meg a bíróság. Ily módon a három napot őrizetben töltő személy esetében, a példánál maradva, és mondjuk kétezer forintot egynapi elzárásként átszámítva azt kell megállapítani, hogy a bíróság a kiszabott pénzbírságba beszámít hatezer forintot. A beszámítás egy másik alkalmazható értelmezése a pénzbírság közérdekű munkára, majd annak – végrehajthatatlansága esetén – elzárásra történő átváltoztatásához kapcsolódik, amely abból indul ki, hogy a pénzbírságot elsődlegesen közérdekű munkára kell átváltoztatni oly módon, hogy ötezer forint felel meg egynapi közérdekű munkának. Alkalmazva a Btk. közérdekű munkára vonatkozó korábbi rendelkezését, amely szerint hat óra munkavégzésnek felelt meg egynapi közérdekű munka, a bíróság azt állapította meg az előbbi példát alapul véve, hogy a 72 órát őrizetben volt sze-

⁵⁷ Természetesen ha nem azonos tulajdon elleni szabálysértésekről van szó, hiszen ilyen esetben az érték-egybefoglalás szabálya folytán törvényi egység keletkezik.

mély vonatkozásában kiszabott húszezer forint pénzbírságba 72 osztva hat-
tal, azaz 12 napnak megfelelő összegű pénzbírságot kellett beszámítani, ami
kétezer forintnak megfelelő egy napi elzárás esetén azt jelentette, hogy az el-
járás alá vont személy vonatkozásában huszonnégyezer forintot kellett volna
megfizetettnek tekinteni, és így azt kellett volna megállapítani, hogy a három
napig őrizetben lévő egyén gyakorlatilag kifizette a pénzbírságot. Ennek kap-
csán is felvetődött annak problémája, hogy ha a bíróság olyan összegű pénz-
bírságot szab ki, amelyet az előállítással és szabálysértési őrizettel töltött idő
beszámítása folytán már nem kellene megfizetni, azt ki kell-e mondania a bi-
róságnak, hogy a kiszabott pénzbírságot megfizetettnek tekinti. Ezeket az ér-
telmezési problémákat a Szabs. tv. 11. § (2) bekezdése megoldotta.

Az elzárás-büntetés kiszabása esetén a kényszerintézkedéssel érintett idő
beszámításával összefüggésben az okozott értelmezési problémát, hogy ha az
előállítás négy órát meghaladó tartama egy napra esett a szabálysértési őri-
zetben töltött idővel, akkor az egy nap elzárásnak felelt meg, vagy kettőnek.
Az Sztv. 14. § (3) bekezdése értelmében ugyanis a szabálysértési őrizet be-
számításakor minden olyan naptári nap, amelyen az elkövető fogva tartásban
volt, egy napi elzárásnak felelt meg. A négy órát meghaladó előállítás egy napi
elzárásnak felelt meg. A Szabs. tv. 9. § (3) bekezdésének alkalmazása kapcsán
pedig az a probléma, hogy arra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést,
hogy mi a bíróság teendője akkor, amikor a kényszerintézkedéssel töltött
órák száma – beszámítás folytán – akként alakul, hogy a bíróság által kiszab-
ott elzárási nap(ok)ból „jelentéktelen” idő marad hátra⁵⁸. Az idézett jogsza-
bályhely második mondata ugyanis akként rendelkezik, hogy a szabálysérté-
si őrizet, illetve a négy órát meghaladó tartamú előállítás minden megkezdett
óráját egy óra tartamú szabálysértési elzárásként kell beszámítani. A szabály-
sértési elzárást a Szabs. tv. 9. § (2) bekezdését értelmezve napokban kell
meghatározni, ezért az összesen legalább 25 órát előzetes fogva tartásban töl-
tött időt két napként, az összesen legalább 49 órát előállításban és szabálysér-
tési őrizetben töltött időt három napként kell a kiszabott szabálysértési elzá-
rásba beszámítani.

Ide is kapcsolódik az a kérdés, hogy a bíróságnak rendelkeznie kell-e arról,
ha az előállításban és szabálysértési őrizetben töltött időnek megfelelő tartamú
elzárást, szabálysértési elzárást szab ki, hogy az „előzetes fogva tartás-
ban” töltött idővel a büntetést kitöltöttnek tekinti.

⁵⁸ Jelentéktelen időn olyan időtartamot értek, amely vonatkozásában a büntetés-végrehajtási intézet a rá
irányadó szabályoknak megfelelően, a jogtalan fogva tartás elkerülése érdekében megtagadja az eljárás
alá vont befogadását.

A bíróságnak az Sztv. 85. § (2) bekezdése, illetve a Szabs. tv. 93. § (2) bekezdése értelmében köteleznie kell az eljárás alá vont személyt a szabálysértéssel okozott kár megtérítésére. E rendelkezések egyike sem adja azonban jogalapját a *kártérítésnek*. A büntetőügyekben általánossá vált az a bírósági gyakorlat, miszerint kártérítés megállapítása esetén a bíróság az ítélete indokolásában hivatkozik a Ptk. 339. § (1) bekezdésére, amelynek értelmében aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. A szabálysértési törvényeknek a Ptk.-val való kapcsolatuk azonban hasonló a Btk.-val és a Be.-vel való kapcsolatukhoz, azaz egyik szabálysértési törvény sem engedi meg kifejezetten annak alkalmazását. Ezért kérdésként merül fel, hogy vajon a Ptk. hivatkozott rendelkezése alkalmazható-e a szabálysértési ügyekben, és a bíróság kártérítésre kötelező végzése indokolásának kell-e utalást tartalmaznia erre a szabályra.

A kártérítéssel függ össze az eljárás alá vont eljárásilleték-fizetésre kötelezésének problémája, amellyel összefüggésben szintén nem egységes a bírósági gyakorlat. Az egyik értelmezés szerint mivel az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. tv. (Itv.) a szabálysértéssel okozott kár megtérítésével összefüggésben előterjesztett igény illetékéről külön nem rendelkezik, és csak a büntetőeljárás során felmerülő illetékekkel összefüggésben tartalmaz kifejezetten rendelkezéseket⁵⁹, ezért az eljárás alá vont személy illetékfizetésre nem kötelezhető. A másik értelmezés viszont abból indul ki, hogy az Itv. 62. § (1) bekezdés c) pontja alapján a feleket jövedelmi és vagyoni viszonyaikra tekintet nélkül illetékfeljegyzési jog illeti meg a bűncselekményből – ide nem értve a személy életében, testi épségében vagy egészségében okozott kárt –, valamint a szabálysértésből származó kár megtérítése iránti igény esetén. E rendelkezésből pedig azt a kiterjesztő értelmezést vezeti le, miszerint ahol a törvény bűncselekményről, illetve bűncselekménnyel okozott karról beszél, azt a szabálysértéssel okozott kárra is érteni kell. Ennélfogva pedig az Itv. 53. § (1) bekezdését kiterjesztően értelmezve a polgári peres eljárásra vonatkozó illetékszabályok szerint kötelezik az eljárás alá vont személyt illeték megfizetésére⁶⁰.

A rendelkező rész utolsó eleme⁶¹ a szabálysértési törvények egyik kardinális rendelkezése, a fellebbezés, amelynek elemzése oly szerteágazó problé-

⁵⁹ Itv. 52., 53. és 54. §, amelyek közül a bűncselekménnyel okozott kár (polgári jogi igény) érvényesítése esetén fizetendő illetéket az 53. § szabályozza.

⁶⁰ Az ügydöntő végzés indokolásában hivatkoznak az Itv. 39. § (1) bekezdésére (illeték alapja), az Itv. 42. § (1) bekezdés a) pontjára (illeték mértéke), és amennyiben a kár összegét az eljárás alá vont legkésőbb az első tárgyaláson elismeri, az Itv. 58. § (1) bekezdés c) pontjára (mérésélt illeték).

⁶¹ Azzal, hogy az elemzésből – egyebek mellett – kimaradt a szankciórendszer és az ahhoz kapcsolódó kérdések elemzése, mivel azzal az elmúlt egy éven belül jelentős számú cikk, értelmezés, tanulmány foglalkozott.

mákat vet fel, hogy az alkalmasnak bizonyulhat komplexebb áttekintésre. Erre azonban jelen cikkben nincs lehetőség.

Összegzés

Az előbbieken kifejtettek csupán érintették a szabálysértési törvények bíróságok általi alkalmazásának problémáját, és jelezni kívánták, hogy az az Sztv. utolsó módosításaival, valamint a Szabs. tv. hatálybalépésével elérni kívánt jogalkotói szándék, hogy a szabálysértési eljárás minél gyorsabban fejeződjön be eredményesen, maradéktalanul nem teljesülhet, és egyetértve Nagy Marianna szavaival, valószínűleg soha nem is teljesülhet. Nagy Marianna akként fogalmaz, hogy *„Egyfelől elvárás, hogy tömegesen, gyorsan, olcsón és egyszerűen lefolytatható eljárásban oldják meg az ügyeket, másfelől azonban a tényállások kriminális jellegére, valamint a tényleges szabadság- elvonás lehetőségére tekintettel megfelelő garanciákat kell nyújtani az eljárásban. A feladat megoldhatatlan, a kérdés az, mennyi és milyen kompromisszumot lehet kötni az eljárási követelmények bármelyik oldalán (olcsóság versus garanciák), anélkül, hogy fel kellene adnunk bármelyiket is. Álláspontom szerint a garanciális követelmények oldalán nem lehet engedményeket tenni, mert a büntető típusú eljárásokban nincs kis ügy. Az eljárás alá vont személynek a legkisebb ügy is nagy ügy, mert az ő ügye. Éppen ezért logikailag kizárt az olcsó eljárás szabályozása a szabálysértési jogban. A költségta- karékos megoldások mindig valamilyen garancia feladásából fakadnak, és az olcsóság árát vagy a jogorvoslati eljárásokban fizetjük meg, vagy a felelős- ségi elv sérül.”*⁶²

Mindez pedig felveti a jogalkotás, a jogszabály-módosítás szükségességét, amikor is célszerűnek mutatkozik egyrészt a kihágási joghoz egyre inkább hasonlító, bírósági eljárást igénylő szabálysértési jog elkülönítése a közigazgatási „jellegű” szabályok megsértői elleni eljárásoktól, és előbbiekre a Btk., a Be., a Ptk. és az Itv. szükséges mértékű alkalmazhatóságának kimondása az egységes joggyakorlat mellett a jogbiztonság érvényesülése érdekében.

62 Nagy Marianna: i. m. 224. o. IV. 1. bek.